

PHÁT TRIỂN MÔ HÌNH NÔNG NGHIỆP ĐÔ THỊ TRÊN ĐỊA BÀN THÀNH PHỐ HÀ TĨNH, TỈNH HÀ TĨNH

Trần Trọng Phương^{1*}, Trần Đức Viên¹, Trần Văn Khải²

¹ Khoa Tài nguyên và Môi trường, Học viện Nông nghiệp Việt Nam

² Ủy ban Khoa học, Công nghệ và Môi trường của Quốc hội

* Email: ttphuong@vnua.edu.vn

TÓM TẮT

Nông nghiệp đô thị đã và đang góp phần rất lớn trong việc tham gia giải quyết các vấn đề khó khăn của các quốc gia trong quá trình đô thị hóa. So với canh tác truyền thống, nông nghiệp đô thị hiệu quả hơn, bền vững hơn, sản phẩm hữu cơ trở nên dễ tiếp cận hơn, tạo không gian nhỏ thân thiện... Kết quả nghiên cứu cho thấy, năm 2024 trên địa bàn thành phố Hà Tĩnh, tỉnh Hà Tĩnh đã hình thành vùng sản xuất chuyên canh theo hướng cánh đồng mẫu lớn với tổng diện tích 126,10 ha ở 6 xã, phường. Ngoài ra, có 5 cơ sở sản xuất đạt các chứng nhận theo tiêu chuẩn VietGAP và 2 cơ sở đang hoàn thiện quy trình, hồ sơ để được cấp chứng nhận VietGAP. Để phát triển nông nghiệp đô thị trên địa bàn thành phố Hà Tĩnh đến năm 2030 cần thực hiện đồng bộ các giải pháp như sau: Có cơ chế, chính sách khuyến khích phát triển sản xuất nông nghiệp, nông thôn; hoàn thiện quy hoạch không gian phát triển nông nghiệp đô thị thống nhất với quy hoạch chung của thành phố Hà Tĩnh đến năm 2030, tầm nhìn 2050; xây dựng, tổ chức sản xuất theo định hướng sản phẩm; giải pháp về thông tin, tuyên truyền, chỉ đạo sản xuất.

Từ khóa: Mô hình nông nghiệp, nông nghiệp đô thị, thành phố Hà Tĩnh.

1. ĐẶT VẤN ĐỀ

Nông nghiệp đô thị là ngành kinh tế tổng hợp trong và ven đô thị, bao gồm hoạt động nuôi trồng, sản xuất, chế biến và cung ứng dịch vụ về rau, hoa, quả, thảo xanh thực vật, cây xanh, cây cảnh, cây trang trí, cây dược liệu, cây trồng nông nghiệp và các sinh vật hữu ích khác [1]. Việt Nam là quốc gia đang phát triển nên quá trình đô thị hóa diễn ra mạnh mẽ ở các vùng đô thị lớn và khu vực nông thôn ven đô. Trên thực tế, việc chuyển đổi mục đích sử dụng đất nông nghiệp phù hợp với đô thị hoá là vấn đề các thành phố, đô thị cần quan tâm [2]. Tuy nhiên, nông nghiệp đô thị còn đối mặt với không ít những khó khăn, thách thức. Đó là đô thị hoá nhanh đã ảnh hưởng tiêu cực đến phát triển bền vững nông nghiệp, nông thôn, người nông dân mất đất canh tác cùng với thiếu việc làm, các vấn đề ô nhiễm môi trường phát sinh, suy thoái tài nguyên phát sinh. Trong bối cảnh đó, phát triển nền nông nghiệp đô thị - thông minh, mang tính sinh thái, bền vững, xây dựng nông thôn mới phù hợp với đặc thù của từng địa phương là định hướng quan trọng [3, 4].

Thành phố Hà Tĩnh có nền sản xuất nông nghiệp đô thị khá phát triển. Ở đây có nhiều tiềm năng để phát triển một số cây trồng vật nuôi đặc trưng, lợi thế, phù hợp với phát triển kinh tế nông nghiệp đô thị. Chính vì vậy, Tỉnh ủy Hà Tĩnh ban hành Nghị quyết số 06-NQ/TU [5], Thành ủy thành phố Hà Tĩnh đã ban hành Chỉ thị số 19-CT/Th.U [6] và UBND thành phố Hà Tĩnh ban hành Kế hoạch số 114/KH-UBND [7] nhằm xây dựng kế hoạch, cơ chế hỗ trợ phát triển nông nghiệp đô thị trên địa bàn thành phố Hà Tĩnh. Bên cạnh những mô hình nông nghiệp đô thị khá thành công như mô hình trồng cây ăn quả (ổi), trồng sen, trồng cây hàng năm... vẫn còn một số mô hình hiệu quả chưa cao, sản xuất còn manh mún, nhỏ lẻ, thiếu tính liên kết, chưa có các sản phẩm chủ lực, chất lượng chưa cao, khó khăn trong việc cạnh tranh... Vì vậy, việc nghiên cứu tình hình phát triển mô hình nông nghiệp đô thị là cần thiết nhằm tìm ra những tồn tại hạn chế và nguyên nhân từ đó đề xuất giải pháp để phát triển

mô hình đô thị trên địa bàn thành phố Hà Tĩnh, tỉnh Hà Tĩnh.

2. PHƯƠNG PHÁP NGHIÊN CỨU

2.1. Thu thập số liệu thứ cấp

Số liệu thứ cấp được thu thập tại các cơ quan quản lý nhà nước đóng trên địa bàn thành phố Hà Tĩnh và các cơ quan khác có liên quan...

2.2. Điều tra số liệu sơ cấp

- Phương pháp điều tra: Phỏng vấn trực tiếp bằng câu hỏi mở đối với cán bộ quản lý, cán bộ chuyên môn về lĩnh vực phát triển nông nghiệp nông thôn nhằm xây dựng và đánh giá các tiêu chí về mô hình nông nghiệp đô thị với số lượng 30 người.

- Phỏng vấn trực tiếp người dân nhằm thu thập thông tin kết quả phát triển sản xuất nông nghiệp trên địa bàn thành phố Hà Tĩnh. Số lượng 100 hộ, chọn ngẫu nhiên, đang trực tiếp sản xuất nông nghiệp ở các mô hình nông nghiệp đô thị tại các hợp tác xã (HTX) (HTX Thanh niên Thành Sen, xã Đồng Môn; HTX Sản xuất rau, củ, quả và Dịch vụ tổng hợp Thạch Hạ, xã Thạch Hạ; HTX Bình Minh, xã Đồng Môn; HTX Nông nghiệp Sen Hào Thành, xã Đồng Môn; HTX Sản xuất nông nghiệp và Dịch vụ tổng hợp Liên Nhật, xã Thạch Hạ), mỗi HTX điều tra 20 hộ.

2.3. Phương pháp phân tích, xử lý số liệu

Phân tích số liệu bằng xử lý thống kê.

3. KẾT QUẢ NGHIÊN CỨU VÀ THẢO LUẬN

3.1. Khái quát khu vực nghiên cứu

Thành phố Hà Tĩnh là trung tâm của tỉnh Hà Tĩnh, có diện tích tự nhiên là 5.654,98 ha với dân số 105.224 người, có 15 đơn vị hành chính, gồm 10 phường và 5 xã [8].

Tổng giá trị sản phẩm năm 2024 (theo giá so sánh năm 2010) ước đạt 18.389 tỷ đồng. Tốc độ tăng trưởng giá trị sản phẩm đạt 12,45%. Trong đó: Khu vực thương mại - dịch vụ tăng 10,1%; khu vực công nghiệp - xây dựng tăng 17,2%; khu vực nông, lâm nghiệp và thủy sản tăng 7,9% [9].

Thành phố đã ban hành cơ chế, chính sách phù hợp nhằm phát huy nội lực, khuyến khích, hỗ trợ phát triển toàn diện trên các lĩnh vực như: Cơ chế hỗ trợ đầu tư xây dựng cơ sở hạ tầng, huy động tốt nguồn lực trong nhân dân để đầu tư các hạ tầng thiết yếu; cơ chế hỗ trợ phát triển nông nghiệp đô thị, thúc đẩy phát triển mạnh các mô hình nông nghiệp công nghệ cao, tích tụ ruộng đất phục vụ sản xuất hàng hóa. Nhờ đó, giá trị sản xuất trên một đơn vị diện tích từ 75 triệu/ha năm 2022 lên 90 triệu/ha năm 2024 [9].

Bảng 1. Hiện trạng sử dụng đất nông nghiệp năm 2024 thành phố Hà Tĩnh

STT	Chỉ tiêu sử dụng đất	Mã	Tổng diện tích (ha)	Tỷ lệ (%)
Tổng diện tích tự nhiên			5.654,98	100,00
<i>Đất nông nghiệp</i>		NNP	2.610,70	46,17
1	Đất trồng lúa	LUA	1.698,07	30,03
	<i>Trong đó: Đất chuyên trồng lúa nước</i>	<i>LUC</i>	1.324,58	23,42
2	Đất trồng cây hàng năm khác	HNK	179,62	3,18
3	Đất trồng cây lâu năm	CLN	290,68	5,14
4	Đất rừng phòng hộ	RPH	96,13	1,70
5	Đất nuôi trồng thủy sản	NTS	337,22	5,96
6	Đất nông nghiệp khác	NKH	8,97	0,16

Nguồn số liệu: UBND thành phố Hà Tĩnh (2024) [8]

Bảng 1 cho thấy, tổng diện tích đất nông nghiệp là 2.610,70 ha, chiếm 46,17% tổng diện tích tự nhiên, đây là quỹ đất cho tiềm năng phát triển nông nghiệp đô thị trên địa bàn thành phố Hà Tĩnh.

3.2. Tình hình phát triển nông nghiệp trên địa bàn thành phố Hà Tĩnh

Giá trị sản phẩm các ngành nông nghiệp năm 2024 đạt 232,5 tỷ đồng, bằng 103,4% so với năm

2023, trong đó giá trị sản xuất ngành trồng trọt đạt 87,2 tỷ đồng, bằng 107,4% so với năm 2023, giá trị sản xuất ngành chăn nuôi đạt 96,6 tỷ đồng, bằng 99,3% so với năm 2023, giá trị sản xuất ngành

thủy sản ước đạt 41,5 tỷ đồng, bằng 108,1% so với năm 2023.

- Lĩnh vực trồng trọt: Kết quả sản xuất của một số cây trồng chính năm 2024 trên địa bàn thành phố được thể hiện ở bảng 2.

Bảng 2. Diện tích gieo trồng, năng suất, sản lượng của một số cây trồng chính năm 2024

TT	Loại cây trồng	Cả năm			Vụ xuân			Vụ hè thu		
		Tổng diện tích (ha)	Năng suất bình quân (tạ/ha)	Sản lượng (tấn)	Tổng diện tích (ha)	Năng suất bình quân (tạ/ha)	Sản lượng (tấn)	Tổng diện tích (ha)	Năng suất bình quân (tạ/ha)	Sản lượng (tấn)
1	Lúa	2.390,70	51,86	12.658,98	1.387,10	58,64	8.133,57	1.003,60	45,09	4.525,41
2	Rau các loại	409,55	52,67	2.157,03	155,78	49,79	775,64	115,59	57,48	664,47
3	Đậu	4,00	7,72	3,09				6,70	7,66	5,13
4	Lạc	98,90	25,27	249,96	92,50	25,97	240,18	6,50	15,05	9,78
5	Khoai lang	32,62	42,00	137,00	10,60	79,04	83,78	6,98	40,70	47,13
6	Dưa lưới	4,96	347,82	172,38	2,53	346,98	87,65	2,53	348,58	88,05

Nguồn số liệu: UBND thành phố Hà Tĩnh (2024) [9]

Bảng 2 cho thấy, diện tích sản xuất lúa cả năm 2024 là 2.390,70 ha, riêng diện tích lúa chất lượng cao là 1.074 ha, chiếm 44,93% tổng diện tích thực hiện.

Trên địa bàn đã có một số mô hình nông nghiệp đô thị sản xuất theo tiêu chuẩn VietGAP và tương đương, theo hướng hữu cơ, sản phẩm nông sản có chất lượng cao như:

+ Mô hình trồng lúa chất lượng cao: Đã hình thành được một số vùng sản xuất chuyên canh lúa chất lượng cao, theo hướng cánh đồng mẫu lớn với tổng diện tích 126,10 ha mang lại hiệu quả kinh tế khá cao, năng suất, sản lượng cũng như công tác chăm sóc, quản lý sâu, bệnh, thu hoạch đều có nhiều thuận lợi hơn so với các vùng sản xuất manh mún, nhỏ lẻ không tập trung. Ngoài ra, còn có mô hình như trồng lúa chất lượng cao của HTX Sản xuất nông nghiệp và Dịch vụ tổng hợp Liên Nhật, mô hình này đang làm quy trình để được cấp chứng nhận VietGAP.

+ Mô hình trồng rau củ quả đạt chứng nhận hữu cơ, VietGAP: Đến nay, trên địa bàn đã có 5 mô hình sản xuất đạt các chứng nhận theo tiêu chuẩn; trong đó: 1 mô hình rau củ quả của HTX Thanh niên Thành Sen, xã Đồng Môn đã đạt chứng nhận hữu cơ; 3 mô hình là mô hình rau củ quả của HTX Sản xuất rau củ quả và Dịch vụ tổng hợp Thạch Hạ, xã Thạch Hạ; mô hình rau củ quả, ổi của HTX

Bình Minh, xã Đồng Môn; mô hình trồng sen của HTX Nông nghiệp Sen Hào Thành, xã Đồng Môn; 3 mô hình này đều được chứng nhận VietGAP.

Bảng 3. Vùng trồng lúa chất lượng cao, lúa hàng hóa trên địa bàn thành phố Hà Tĩnh

STT	Xã, phường	Diện tích (ha)
1	Xã Đồng Môn	12,00
2	Xã Thạch Hạ	12,50
3	Xã Thạch Trung	33,90
4	Phường Thạch Quý	11,40
5	Xã Thạch Bình	25,00
6	Phường Đại Nài	31,30
	Tổng	126,10

Nguồn: UBND thành phố Hà Tĩnh (2024) [9]

Bảng 4. Một số mô hình sản xuất theo tiêu chuẩn VietGAP, hữu cơ trên địa bàn thành phố Hà Tĩnh

STT	Mô hình	Loại sản phẩm	Diện tích (ha)
1	HTX Thanh niên Thành Sen	Rau củ quả	4,30
2	HTX Sản xuất rau, củ, quả và Dịch vụ tổng hợp Thạch Hạ	Rau củ quả	1,20
3	HTX Bình Minh	Rau củ quả, ổi	2,00
4	HTX Nông nghiệp Sen Hào Thành	Sen	28,00

Nguồn: UBND thành phố Hà Tĩnh (2024) [9]

- Lĩnh vực chăn nuôi - thủy sản:

Trên địa bàn nghiên cứu có tổng đàn trâu là 195 con; bò là 1.150 con, trong đó bò lai Zebu 726 con chiếm 65% tổng đàn; đàn lợn là 3.810 con; đàn gia cầm là 190.600 con [9]. Trên địa bàn có 1 mô hình chăn nuôi đạt chứng nhận VietGAP là mô hình chăn nuôi bò, quy mô 34 con của HTX Chăn nuôi bò Đồng Môn.

Các vùng nuôi trồng thủy sản trọng điểm của thành phố tập trung ở các xã Thạch Trung, Thạch Hạ, Đồng Môn... Phần lớn diện tích nuôi trồng thủy sản đã được đầu tư nâng cấp hạ tầng nuôi, ứng dụng công nghệ lót bạt đáy, bơm cát đáy, sục khí đáy... và ứng dụng công nghệ vi sinh vào sản xuất; hình thức nuôi đã chuyển từ quảng canh cải

tiến sang bán thâm canh và thâm canh đạt 60%; từng bước chuyển đổi từ nuôi tôm sú, nuôi cá xen ghép sang nuôi tôm thẻ bán thâm canh, thâm canh tăng 40%; nuôi tôm công nghệ cao (công nghệ 3 pha). Do ứng dụng công nghệ cao nên nuôi tôm đã được quản lý môi trường nước, quản lý dịch bệnh và có thể tăng từ 2 vụ/năm sang 3 vụ/năm mang lại hiệu quả và giá trị cao hơn. Mô hình nuôi tôm của HTX Thủy sản Hạ Vàng đang hoàn thiện các quy trình, hồ sơ để được cấp chứng nhận VietGAP.

3.3. Đánh giá hiệu quả của một số mô hình nông nghiệp đô thị trên địa bàn thành phố Hà Tĩnh

Kết quả phân tích đánh giá hiệu quả của các mô hình nông nghiệp đô thị trên địa bàn được thể hiện ở bảng 5.

Bảng 5. Đánh giá hiệu quả kinh tế của một số mô hình nông nghiệp đô thị trên địa bàn thành phố Hà Tĩnh năm 2024

STT	Mô hình	Loại sản phẩm	GTSX (triệu đồng)	CPTG (triệu đồng)	GTGT (triệu đồng)	HQĐV (lần)
1	HTX Thanh niên Thành Sen	Rau củ quả	149,50	51,4	98,10	1,91
2	HTX Sản xuất rau củ quả và Dịch vụ tổng hợp Thạch Hạ	Rau củ quả	152,60	49,6	103,00	2,08
3	HTX Bình Minh	Rau củ quả, ổi	165,00	59,00	106,00	1,80
4	HTX Nông nghiệp Sen Hào Thành	Sen	155,00	49,20	105,80	2,15
5	HTX Sản xuất nông nghiệp và Dịch vụ tổng hợp Liên Nhật	Lúa chất lượng cao	105,30	38,2	67,10	1,76

Nguồn: Tổng hợp từ số liệu điều tra

Ghi chú: GTSX là giá trị sản xuất; CPTG là chi phí trung gian; GTGT là giá trị gia tăng; HQĐV là hiệu quả đồng vốn.

- Đánh giá về hiệu quả kinh tế của một số mô hình: Thời gian qua, bằng nhiều biện pháp, thành phố Hà Tĩnh đã tập trung thực hiện tái cơ cấu ngành nông nghiệp đô thị theo hướng đa giá trị, sinh thái bền vững... Hiện nay, thành phố đã hình thành nên những vùng sản xuất chuyên canh quy mô lớn; tạo bước phát triển mới, bước đầu mang lại hiệu quả kinh tế cao. Trong thời gian tới, thành phố Hà Tĩnh cần nhân rộng các mô hình trồng rau củ quả, sen và lúa chất lượng cao...

Phân tích từ kết quả điều tra cho thấy, các mô hình nông nghiệp đô thị hiện có trên địa bàn thành phố Hà Tĩnh đều mang lại hiệu quả kinh tế cao, đã

gắn với du lịch sinh thái, sản phẩm được thị trường chấp nhận. Đây là hướng đi mới, đẩy nhanh tiến độ chuyển đổi cơ cấu cây trồng, góp phần thực hiện thành công kế hoạch tái cơ cấu ngành nông nghiệp gắn với xây dựng nông thôn mới nâng cao tại thành phố Hà Tĩnh. Tuy nhiên, hầu hết các mô hình còn có quy mô nhỏ, đất sản xuất nông nghiệp còn manh mún, không tập trung nên gặp khó khăn trong việc cơ giới hóa để giảm chi phí sản xuất, người nông dân thiếu nguồn vốn tích lũy để tái đầu tư...

- Hiệu quả xã hội của một số mô hình nông nghiệp đô thị (Bảng 6).

Bảng 6. Đánh giá hiệu quả xã hội của một số mô hình nông nghiệp đô thị trên địa bàn thành phố Hà Tĩnh năm 2024

TT	Mô hình	Loại sản phẩm	Ngày công lao động	Giá trị ngày công (nghìn đồng/công)	Mức tiêu thụ sản phẩm (%)
1	HTX Thanh niên Thành Sen	Rau củ quả	350	280,29	90,00
2	HTX Sản xuất rau củ quả và Dịch vụ tổng hợp Thạch Hạ	Rau củ quả	360	286,11	90,00
3	HTX Bình Minh	Rau củ quả, ổi	290	365,52	90,00
4	HTX Nông nghiệp Sen Hào Thành	Sen	300	352,67	95,00
5	HTX Sản xuất nông nghiệp và Dịch vụ tổng hợp Liên Nhật	Lúa chất lượng cao	320	209,69	70,00

Bảng 6 cho thấy, mô hình sản xuất rau củ quả, ổi của HTX Bình Minh cho giá trị ngày công cao nhất với 365,52 nghìn đồng/công lao động, mô hình trồng lúa chất lượng cao ở HTX Sản xuất nông nghiệp và Dịch vụ tổng hợp Liên Nhật cho giá trị ngày công lao động thấp nhất là 209,69 nghìn đồng/công lao động. Mức tiêu thụ sản phẩm thì mô hình trồng sen ở HTX Nông nghiệp Sen Hào Thành cao nhất với 95% sản phẩm bán ra thị trường. Trong đó, có các hợp tác xã đóng vai trò trọng tâm, đầu tư và tổ chức sản xuất theo các quy chuẩn, tiêu chuẩn nhằm nâng cao chất lượng sản phẩm, liên kết và từng bước hình thành hệ sinh thái để khai thác nông nghiệp đa giá trị.

- Hiệu quả về cảnh quan môi trường sinh thái: Nhiều vùng sản xuất chuyên canh quy mô lớn, mang lại hiệu quả kinh tế cao đã được hình thành, làm thay đổi diện mạo các khu vực ven thành phố. Riêng về lĩnh vực trồng trọt có sự chuyển dịch mạnh mẽ theo hướng sản xuất hàng hoá, nâng cao chất lượng sản phẩm, cơ cấu lại cây trồng theo hướng tăng diện tích với lợi thế của từng địa phương và theo nhu cầu thị trường, phát triển sản xuất nông nghiệp hữu cơ, nông nghiệp tuần hoàn, nông nghiệp xanh nhằm hướng tới nâng cao chất lượng sản phẩm, tăng giá trị và hiệu quả sản xuất, nhiều mô hình đã được hình thành và phát triển trên quy mô lớn theo tiêu chuẩn VietGAP, hữu cơ, tuần hoàn, liên kết theo chuỗi giá trị tiếp tục được nhân rộng. Đó cũng là kết quả ban đầu, là tín hiệu khả quan để hình thành nên hệ sinh thái nông nghiệp đa dạng, góp phần để thành phố Hà Tĩnh trở thành một đô thị xanh, phát triển bền vững. Với

quy trình sản xuất hữu cơ khép kín, ứng dụng công nghệ cao theo hướng VietGAP sẽ là hướng đi phát triển nông nghiệp bền vững, hiệu quả trên địa bàn thành phố Hà Tĩnh trong thời gian tới. Đặc biệt, mô hình nông nghiệp đô thị mới hình thành và phát triển đó là chuyển đổi từ đất lúa, diện tích ao hồ kém hiệu quả sang trồng sen công nghệ cao, thông qua việc liên kết, tích tụ ruộng đất. Thực tế cho thấy, sau 3 năm triển khai, đến nay những đầm sen lớn ở các xã, phường như: Đồng Môn, Thạch Hưng, Thạch Linh, Văn Yên đã rực rỡ khoe sắc với trên 30 chủng loại sen các loại, trong đó các chủng loại sen phổ biến, có giá trị kinh tế cao như: Sen Bách Diệp Tây Hồ, sen tứ thời, sen cánh trắng viền hồng, sen trắng huế, sen Oga Nhật Bản, sen quan âm, sen super, bỉ ngọc,... Mỗi giống hoa đầm nhận chức năng riêng, giống thì cho thu hoạch hạt, giống dùng để ướp trà, giống lấy củ, giống lai tạo cảnh quan, lấy hoa...

- Quy trình công nghệ áp dụng vào sản xuất: Thời gian qua, việc phát triển nông nghiệp đô thị đang được thúc đẩy thông qua việc ứng dụng các quy trình công nghệ tiên tiến nhằm nâng cao hiệu quả sản xuất và bảo vệ môi trường (ứng dụng công nghệ sinh học trong sản xuất nông nghiệp; phát triển mô hình nhà lưới và hệ thống tưới tiên tiến; áp dụng công nghệ tưới tiết kiệm nước; hướng dẫn quy trình chăm sóc cây ăn quả như cắt tỉa và chăm sóc sau thu hoạch) ở một số HTX đã mang lại hiệu quả trong việc mở rộng mô hình phát triển nông nghiệp đô thị.

- Cảnh quan sinh thái do mô hình nông nghiệp đô thị mang lại: Mô hình nông nghiệp đô thị tại

thành phố Hà Tĩnh mang lại nhiều lợi ích quan trọng cho cảnh quan sinh thái (tăng không gian xanh và cải thiện môi trường sống; cải thiện đa dạng sinh học; tạo cảnh quan đẹp và không gian sinh thái; phát triển kinh tế xanh và du lịch trải nghiệm). Nhìn chung, nông nghiệp đô thị không chỉ mang lại lợi ích kinh tế mà còn góp phần bảo vệ môi trường, nâng cao chất lượng sống và cải thiện cảnh quan sinh thái cho thành phố Hà Tĩnh

Tuy nhiên, sự phát triển nông nghiệp đô thị thành phố Hà Tĩnh vẫn còn gặp nhiều lực cản. Trong đó, có yếu tố khách quan như quá trình đô thị hóa, đất nông nghiệp bị thu hẹp và chia nhỏ các vùng sản xuất. Cơ sở hạ tầng phát triển nông nghiệp dù đã được chính sách “tiếp sức”, song so với yêu cầu phát triển nông nghiệp công nghệ cao, mô hình sản xuất chuyên biệt thì còn chưa xứng tầm.

3.4. Định hướng và đề xuất một số giải pháp nhằm phát triển mô hình nông nghiệp đô thị trên địa bàn thành phố Hà Tĩnh đến năm 2030

3.4.1. Định hướng phát triển mô hình nông nghiệp đô thị thành phố Hà Tĩnh

- Về định hướng sản phẩm nông nghiệp và tổ chức sản xuất: Nông nghiệp của thành phố Hà Tĩnh không chỉ tạo ra những sản phẩm tiêu dùng có chất lượng cao, chứa đựng văn hóa của từng phường, xã thuộc thành phố mà còn là những sản phẩm tích hợp nhiều giá trị như: Cảnh quan, thẩm mỹ, giáo dục, bảo vệ môi trường, cải thiện sức khỏe cộng đồng (gắn kết con người với thiên nhiên...), bảo vệ môi trường. Cơ cấu sản phẩm hướng đến giá trị kinh tế cao, tổ chức sản xuất kết hợp đa mục tiêu du lịch, sinh thái, giáo dục, bảo vệ môi trường...

- Phát triển theo hướng tập trung trồng hoa, cây cảnh, để cung cấp cho nhu cầu của người dân, công viên và tạo cảnh quan xanh của thành phố. Từng bước chuyển đổi số diện tích đất đang trồng các cây trồng cạn ở các phường thành các khu vực sản xuất tập trung để bố trí trồng rau, hoa cây cảnh. Xây dựng mô hình nông nghiệp đô thị sinh thái gắn với du lịch và dịch vụ hướng tới nông nghiệp công nghệ cao tại thành phố Hà Tĩnh theo hướng giảm dần diện tích trồng lúa, chuyển đổi

các vùng trồng lúa có địa hình cao, vùn, chủ động nước sang trồng các cây hoa, cây cảnh, màu.

- Cần thực hiện đồng bộ với quy hoạch phát triển không gian nông nghiệp của từng khu vực theo phân khu chức năng và theo định hướng sản phẩm nông nghiệp và tổ chức. Việc chuyển giao ứng dụng tiến bộ kỹ thuật về giống mới, kỹ thuật canh tác tiên tiến, cơ giới hóa, nông nghiệp công nghệ cao,... được áp dụng ngày càng nhiều vào sản xuất; thu hút nhiều doanh nghiệp, nguồn nhân lực, đội ngũ trí thức trẻ tham gia đầu tư vào lĩnh vực nông nghiệp. Ứng dụng khoa học công nghệ cao vào sản xuất nông nghiệp hàng hóa ngay từ khâu xây dựng cơ bản, xây dựng nhà lưới, nhà kính để phù hợp với phát triển nông nghiệp đô thị. Áp dụng quy trình VietGAP trong sản xuất theo chuỗi giá trị, kinh tế tuần hoàn và ứng dụng công nghệ tiên tiến trong sản xuất nông nghiệp gắn với bảo vệ môi trường.

- Định hướng đến năm 2030, phát triển mô hình nông nghiệp đô thị ở thành phố Hà Tĩnh hướng phát triển hiệu quả các sản phẩm chủ lực, phát huy lợi thế của từng địa phương, chỉ đạo phát triển sản xuất theo điều kiện cụ thể từng vùng, từng địa phương nhằm đạt các chỉ tiêu kế hoạch đề ra, phấn đấu giá trị sản xuất nông nghiệp trên đơn vị diện tích đất canh tác đạt 150 triệu đồng/ha.

3.4.2. Giải pháp phát triển nông nghiệp đô thị trên địa bàn thành phố Hà Tĩnh

- Có cơ chế, chính sách khuyến khích phát triển sản xuất nông nghiệp, nông thôn

+ Thực hiện có hiệu quả Nghị quyết số 54/NQ-HĐND [10].

+ Ban hành cơ chế, chính sách đặc thù để thu hút doanh nghiệp đầu tư vào nông nghiệp, nông thôn của thành phố Hà Tĩnh theo các dự án, các sản phẩm nông nghiệp đã được xác định theo chức năng của từng vùng, từng sản phẩm.

+ Có cơ chế thông thoáng trong việc chuyển đổi mục đích sử dụng đất trong nội bộ nhóm đất nông nghiệp để phát triển mô hình nông nghiệp đô thị. Trao quyền chủ động hơn cho người dân được giao đất, thuê đất, tạo điều kiện cho phát triển sản xuất nông nghiệp ứng dụng công nghệ cao.

- Hoàn thiện quy hoạch không gian phát triển nông nghiệp đô thị thống nhất với quy hoạch chung của thành phố Hà Tĩnh đến năm 2030, tầm nhìn 2050

+ Không gian phát triển nông nghiệp đô thị của thành phố Hà Tĩnh cần được xác định ổn định, hạn chế tối đa việc thu hồi đất nông nghiệp đã được quy hoạch chuyển sang mục đích phi nông nghiệp. Thêm vào đó, để tạo động lực phát triển ứng dụng công nghệ cao, cần quy hoạch các khu và vùng nông nghiệp ứng dụng công nghệ cao để thu hút các doanh nghiệp đầu tư vào nông nghiệp, dịch vụ hỗ trợ nông nghiệp. Dựa trên chức năng kinh tế - sinh thái có thể chia thành các khu vực: (1) Khu vực 1: Vùng nội đô trung tâm, xây dựng mô hình phát triển nông nghiệp đô thị công nghệ cao, hoa cây cảnh, nhằm tạo không gian xanh, tạo cảnh quan môi trường sinh thái và tận dụng giải quyết một phần rác hữu cơ trong đô thị; (2) Khu vực 2: Vùng đô thị mở rộng gồm diện tích của các xã đang quy hoạch các khu vực đô thị mới. Nông nghiệp khu vực này tập trung khai thác hiệu quả quỹ đất để ứng dụng các mô hình sản xuất phù hợp, xây dựng mô hình nông nghiệp gắn với du lịch sinh thái kết hợp trải nghiệm, cảnh quan, tạo hành lang xanh cải thiện môi trường sống...; (3) Khu vực 3: Vùng sản xuất nông nghiệp tập trung lúa, rau của thành phố ứng dụng khoa học công nghệ gắn với phát triển theo chuỗi. Tổ chức sản xuất theo vùng tập trung phù hợp với điều kiện sinh thái.

- *Xây dựng, tổ chức sản xuất theo định hướng sản phẩm*

Xây dựng, phát triển các mô hình, dự án liên kết sản xuất theo chuỗi giá trị: Rà soát, khảo sát và thu hút nguồn lực đầu tư, xây dựng, thực hiện các chuỗi liên kết trong sản xuất gắn với các sản phẩm có lợi thế trên địa bàn thành phố như: Chuỗi liên

kết sản xuất rau củ quả theo hướng hữu cơ, VietGAP; chuỗi liên kết nuôi các loại thủy sản nước ngọt gắn với chế biến, xây dựng thương hiệu; chuỗi liên kết chăn nuôi bò thịt chất lượng cao... góp phần nâng cao hiệu quả sản xuất nông nghiệp trên địa bàn thành phố.

Tập huấn cho các mô hình nông nghiệp đô thị về các quy tắc quản lý thực phẩm theo hướng an toàn, bền vững, theo chuỗi sản xuất (như thực hành nông nghiệp tốt - GAP hoặc các hệ thống quản lý an toàn thực phẩm (ATTP) khác), chứng nhận đủ điều kiện đảm bảo ATTP cho các cơ sở đảm bảo truy xuất nguồn gốc, đảm bảo ATTP nhằm nâng cao chất lượng sản phẩm nông nghiệp.

- *Giải pháp về thông tin, tuyên truyền, chỉ đạo sản xuất*

Tập trung tuyên truyền, tổ chức hội nghị triển khai, phổ biến các nội dung, quyết định ban hành kế hoạch, đề án sản xuất mùa vụ đến tận cán bộ phường, xã và các tổ chức đoàn thể, doanh nghiệp trên địa bàn, người dân biết, tổ chức thực hiện.

Tiếp tục tuyên truyền, tập huấn, hướng dẫn triển khai có hiệu quả các cơ chế, chính sách khuyến khích phát triển nông nghiệp, nông thôn của tỉnh, thành phố gắn với thực hiện hiệu quả các mô hình xây dựng đạt các tiêu chí đủ điều kiện tiếp cận cơ chế hỗ trợ phát triển sản xuất.

Tuyên truyền, vận động, hỗ trợ xây dựng một số mô hình có tính chất lợi thế của địa phương, hình thành các tổ hợp tác sản xuất một số sản phẩm tiến tới xây dựng thương hiệu sản phẩm đảm bảo chất lượng, an toàn vệ sinh thực phẩm theo nội dung đề án “Mỗi xã một sản phẩm”.

- *Đề xuất các dự án ưu tiên đầu tư*

Đề xuất thành phố Hà Tĩnh thực hiện một số dự án ưu tiên để phát triển nông nghiệp đô thị (Bảng 6).

Bảng 6. Một số dự án nông nghiệp đô thị trên địa bàn thành phố Hà Tĩnh đến năm 2030

STT	Mô hình
1	Dự án sản xuất dưa lưới và rau củ quả của HTX Sản xuất rau củ quả và Dịch vụ tổng hợp Thạch Hạ
2	Dự án trồng na thái kết hợp rau, hoa ngăn ngày của HTX Bình Minh
3	Dự án sản xuất rau củ quả theo hướng hữu cơ của HTX Thanh niên Thành Sen
4	Dự án trồng rau củ quả theo hướng hữu cơ và cây dược liệu tại xã Đồng Môn
5	Mô hình trồng lúa kết hợp nuôi trồng thủy sản quy mô 1,8 ha tại xã Thạch Bình
6	Dự án sản xuất lúa chất lượng cao ứng dụng công nghệ mạ khay, cấy máy tại xã Đồng Môn
7	Dự án liên kết trồng sen khai thác theo chuỗi giá trị của HTX Nông nghiệp Sen Hào Thành

4. KẾT LUẬN

Thành phố Hà Tĩnh nằm trong vùng đồng bằng ven biển miền Trung, là trung tâm chính trị - văn hóa - xã hội của tỉnh Hà Tĩnh. Tăng trưởng kinh tế giai đoạn 2022 - 2024 đạt 12,45%, thu nhập bình quân đầu người năm 2024 đạt 53,68 triệu đồng/người/năm. Năm 2024 đã hình thành vùng sản xuất chuyên canh lúa chất lượng cao, lúa hàng hóa theo hướng cánh đồng mẫu lớn với tổng diện tích 126,10 ha ở 6 xã, phường, có 5 cơ sở sản xuất đạt các chứng nhận theo tiêu chuẩn VietGAP và 2 cơ sở đang hoàn thiện quy trình, hồ sơ để được cấp chứng nhận VietGAP.

Từ những chủ trương, chính sách xây dựng nông nghiệp đô thị của thành phố được cụ thể hóa, nhiều diện tích đất sâu trũng, bỏ hoang lâu năm đã được chuyển đổi sang mô hình nông nghiệp tuần hoàn, kết hợp nuôi trồng và các hoạt động tham quan trải nghiệm theo hướng du lịch sinh thái nông nghiệp; vừa tăng thu nhập, vừa góp phần tạo cảnh quan đô thị. Tuy nhiên, sự phát triển nông nghiệp đô thị thành phố Hà Tĩnh vẫn còn gặp nhiều lực cản. Trong đó, có yếu tố khách quan từ quá trình đô thị hóa, đất nông nghiệp bị thu hẹp và chia nhỏ các vùng sản xuất.

Để phát triển nông nghiệp đô thị trên địa bàn thành phố Hà Tĩnh đến năm 2030, cần thực hiện đồng bộ các giải pháp như sau: Cơ chế, chính sách khuyến khích phát triển sản xuất nông nghiệp, nông thôn; hoàn thiện quy hoạch không gian phát triển nông nghiệp đô thị thống nhất với quy hoạch chung của thành phố Hà Tĩnh đến năm 2030, tầm nhìn 2050; xây dựng, tổ chức sản xuất theo định hướng sản phẩm; giải pháp về thông tin, tuyên truyền, chỉ đạo sản xuất.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. Đào Thế Anh (2021). Nông nghiệp đô thị thông minh: Cơ hội, thách thức và giải pháp. Hội thảo định hướng và giải pháp phát triển nông nghiệp thông minh trên địa bàn thành phố Hà Nội.

2. Trần Trọng Phương, Trần Đức Viên, Cao Trường Sơn, Đỗ Thị Tám (2023). Định hướng phát triển nông nghiệp ven đô theo hướng nông nghiệp đô thị với quá trình đô thị hóa ở thành phố Hà Nội. *Kỷ yếu Hội thảo Quốc gia: Nguồn lực đất đai để phát triển kinh tế xã hội*. ISBN 978-604-924-766-8, 605 - 617.

3. Trần Trọng Phương, Trần Đức Viên (2021). Đề xuất chính sách phát triển nông nghiệp đô thị tại Hà Nội. *Tạp chí Quy hoạch đô thị*, 42, 42 - 47.

4. Trần Trọng Phương (2017). Đánh giá hiệu quả sử dụng đất nông nghiệp và đề xuất một số giải pháp phát triển nông nghiệp đô thị sinh thái ở huyện Đan Phượng, thành phố Hà Nội. *Tạp chí Nông nghiệp và PTNT*, 9, 147 - 154.

5. Tỉnh ủy Hà Tĩnh (2021). *Nghị quyết số 06-NQ/TU ngày 18/11/2021 về tập trung, tích tụ ruộng đất phát triển sản xuất nông nghiệp gắn với xây dựng nông thôn mới trên địa bàn tỉnh Hà Tĩnh giai đoạn 2021 - 2025 và những năm tiếp theo*.

6. Thành ủy thành phố Hà Tĩnh (2021). *Chỉ thị số 19-CT/Th.U ngày 10/8/2021 về tích tụ, tập trung đất đai, chuyển đổi cơ cấu cây trồng vật nuôi để phát triển kinh tế nông nghiệp đô thị*.

7. UBND thành phố Hà Tĩnh (2021). *Kế hoạch số 114/KH-UBND ngày 17/8/2021 về phát triển nông nghiệp đô thị thành phố Hà Tĩnh giai đoạn 2021 - 2025*.

8. UBND thành phố Hà Tĩnh (2024). *Kế hoạch sử dụng đất năm 2024 thành phố Hà Tĩnh, tỉnh Hà Tĩnh*.

9. UBND thành phố Hà Tĩnh (2024). Báo cáo tình hình phát triển kinh tế - xã hội năm 2024, định hướng phát triển kinh tế - xã hội năm 2025.

10. HĐND thành phố Hà Tĩnh (2022). *Nghị quyết số 54/NQ-HĐND ngày 21/12/2022 của về một số cơ chế hỗ trợ phát triển nông nghiệp đô thị, thực hiện Chương trình Mục tiêu Quốc gia xây dựng nông thôn mới trên địa bàn thành phố Hà Tĩnh giai đoạn 2023 - 2025*.

DEVELOPING URBAN AGRICULTURE MODEL IN HA TINH CITY, HA TINH PROVINCE

Tran Trong Phuong¹, Tran Duc Vien¹, Tran Van Khai²

¹ *Faculty of Natural Resources and Environment, Vietnam National University of Agriculture*

² *National Assembly Committee on Science, Technology and Environment*

Abstract

Urban agriculture has been contributing greatly to solving the difficult problems of countries under urbanization processes. Compared to traditional farming, urban agriculture is more efficient; more sustainable; organic products become more accessible; create small, friendly spaces; allow enjoying fresh products all year round. The research results of the article show that in 2024, in Ha Tinh city, a specialized production area for high-quality rice and commercial rice in the direction of large-scale fields was formed with a total area of 126.10 hectares in 6 communes and wards. In addition, there are 5 production facilities that have achieved certification according to VietGAP standards and 2 facilities are completing the process and documents to be granted VietGAP certification. The orientation to 2030 is to implement 11 models, projects and 04 production linkage projects. To develop urban agriculture in Ha Tinh city by 2030, it is necessary to synchronously implement the following solutions: Mechanisms and policies to encourage the development of agricultural and rural production; complete the spatial planning for urban agricultural development consistent with the general planning of Ha Tinh city to 2030, vision 2050; build and organize production according to product orientation; Solutions on information, propaganda, and production direction.

Keywords: *Agricultural model, urban agriculture, Ha Tinh city.*

Ngày nhận bài: 20/02/2025

Ngày chuyển phản biện: 6/3/2025

Ngày thông qua phản biện: 20/3/2025

Ngày duyệt đăng: 20/5/2025